

Sondaj privind creditarea companiilor nefinanciare și a populației – noiembrie 2008 –

Sinteză

Contrar trimestrelor anterioare, evoluția standardelor și a termenilor de creditare pentru sectorul companiilor și populației a urmat un trend similar, semnalând o înăsprire, mai accentuată la nivelul companiilor.

A. Sectorul companiilor nefinanciare

- **Standardele de creditare** au devenit mai restrictive. Așteptările pentru T4/2008 sunt de accentuare a înăspririi standardelor (în special la creditele pe termen lung). În structură, IMM-urile au înregistrat o înăsprire a standardelor de creditare mai accentuată decât în cazul companiilor mari, tendință evidențiată încă din T2/2008. Factorii care au contribuit, în opinia băncilor, la această situație sunt: așteptările privind situația economică generală, riscul asociat colateralului/garanției solicitate, riscul asociat industriei în care activează compania și deciziile de politică monetară ale BNR.
- **Termenii de creditare** și-au menținut tendința din ultimele trimestre, în sensul continuării procesului de înăsprire, dar într-un ritm ușor mai alert.
- **Riscul asociat colateralului/garanției** solicitate se evidențiază ca factor cu influență ridicată atât asupra standardelor, cât și a termenilor de creditare.
- **Cererea de credite** a stagnat în T3/2008.
- **Riscurile asociate companiilor** sunt percepute ca fiind în creștere, inclusiv pentru corporații. Aceste evoluții se corelează cu cele înregistrate în zona euro, unde percepția negativă asupra riscului de credit s-a declanșat încă de anul trecut.

B. Sectorul populației

- **Standardele de creditare** s-au înăsprit pentru creditele de consum în T3/2008 și au rămas nemodificate în cazul creditelor pentru achiziția locuințelor și terenurilor. Așteptările pentru T4/2008 semnalează o potențială înăsprire puternică a acestora pentru toate tipurile de credite.
- **Termenii creditării** nu s-au modificat semnificativ în T3/2008.
- **Cererea netă** pentru credite ipotecare și credite de consum cu ipotecă a înregistrat o ușoară scădere în T3/2008, conform așteptărilor. Cererea netă pentru credite de consum a rămas pozitivă, înregistrând solduri conjuncturale superioare celor din T2/2008. O componentă dinamică este cererea pentru cardurile de credit, însă așteptările sunt de temperare în trimestrele următoare.

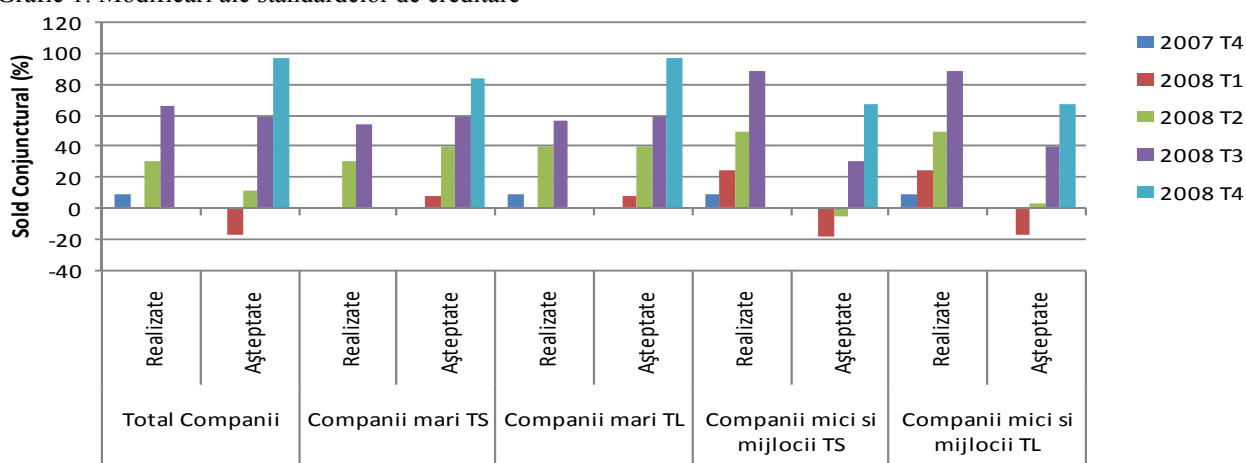
A. Creditarea companiilor nefinanciare

A1. Standardele de creditare

La nivel agregat, standardele de creditare în T3/2008 au devenit mai restrictive, confirmând așteptările instituțiilor de credit din T2/2008 (Grafic 1). Comparativ, în zona euro, înăsprirea standardelor de creditare la nivel agregat a continuat în T2/2008, iar previziunile sunt în favoarea unei restrictivități sporite a standardelor de creditare.

În structură, standardele de creditare s-au înăsprit atât în cazul companiilor mari cât și a IMM-urilor, într-o măsură mai mare la cele din urmă (Grafic 1). Dacă la nivelul companiilor mari, așteptările băncilor privind modificările standardelor de creditare au fost apropiate de situația realizată, în ceea ce privește IMM-urile, estimările s-au dovedit a fi ușor subevaluate.

Grafic 1: Modificări ale standardelor de creditare

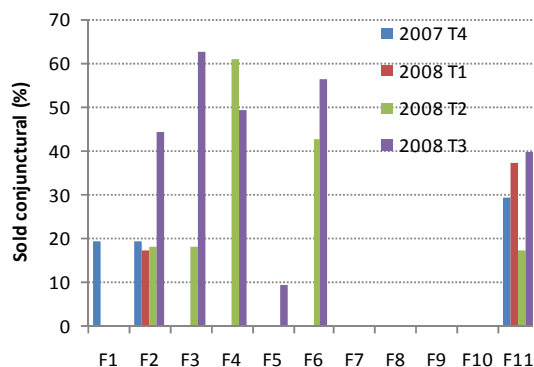
Notă: - sold conjunctural; valori pozitive indică o înăsprire a standardelor de creditare
- pentru T4/2007 nu există decât valori *Realizate* ale modificării standardelor de creditare
- pentru T4/2008 nu există decât valori *Așteptate* ale modificării standardelor de creditare
- valorile așteptate privesc atât standardele de creditare cât și termenii creditării

Factorii care au contribuit, în opinia băncilor, la această situație sunt: așteptările privind situația economică generală, riscul asociat colateralului/garanției solicitate, riscul asociat industriei în care activează compania și deciziile de politică monetară ale BNR (Grafic 2). Nivelul concurenței (atât interne, din sectorul bancar, cât și externe, din sectorul nebancar) nu a determinat modificări în standardele de creditare a companiilor. Pentru următorul trimestru, așteptările sunt de accentuare a înăsprii standardelor de creditare (în special la creditele pe termen lung).

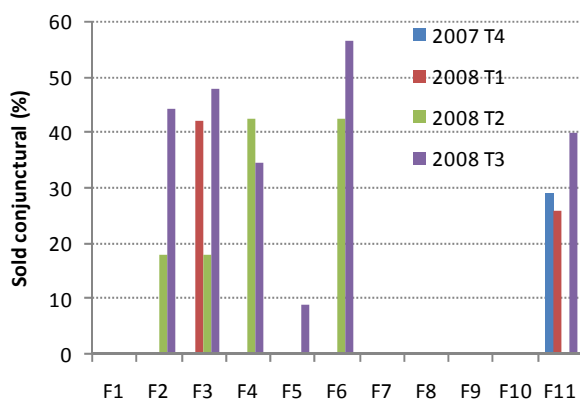
Grafic 2: Factori care au contribuit la modificarea standardelor de creditare (sold conjunctural, procente)

- F1 Situația actuală sau așteptată a capitalului băncii
- F2 Deciziile de politică monetară sau prudențială ale BNR
- F3 Așteptările privind situația economică generală
- F4 Riscul asociat industriei în care activează compania
- F5 Modificarea ponderii creditelor neperformante în portofoliul băncii
- F6 Riscul asociat colateralului/garanției solicitate
- F7 Riscul asociat formării unui *bubble* pe piața imobiliară (doar pentru creditele garantate cu ipotecă asupra imobilelor comerciale)
- F8 Presiunea concurenței din sectorul bancar
- F9 Presiunea concurenței din sectorul nebancar
- F10 Concurența cu alte surse de finanțare (piața de capital, acționariat etc.)
- F11 Alți factori

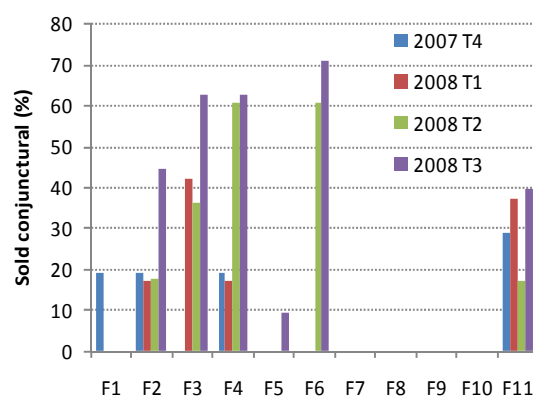
Total companii

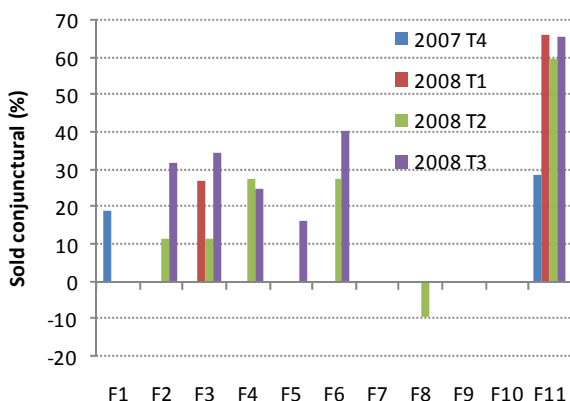
Companii mari, credite pe termen scurt

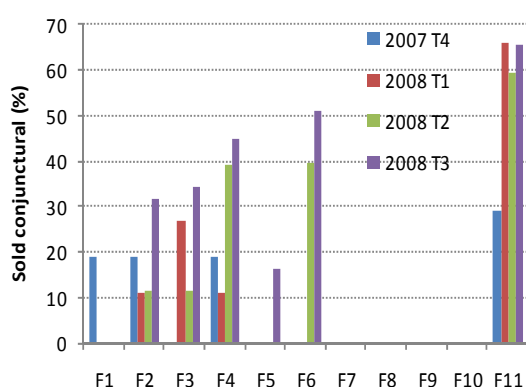
Companii mari, credite pe termen lung

Companii mici și mijlocii, credite pe termen scurt

Companii mici și mijlocii, credite pe termen lung

Notă: Solduri conjuncturale (%); valori pozitive semnifică o modificare a termenilor contractelor de creditare în sensul înăsprii standardelor de creditare

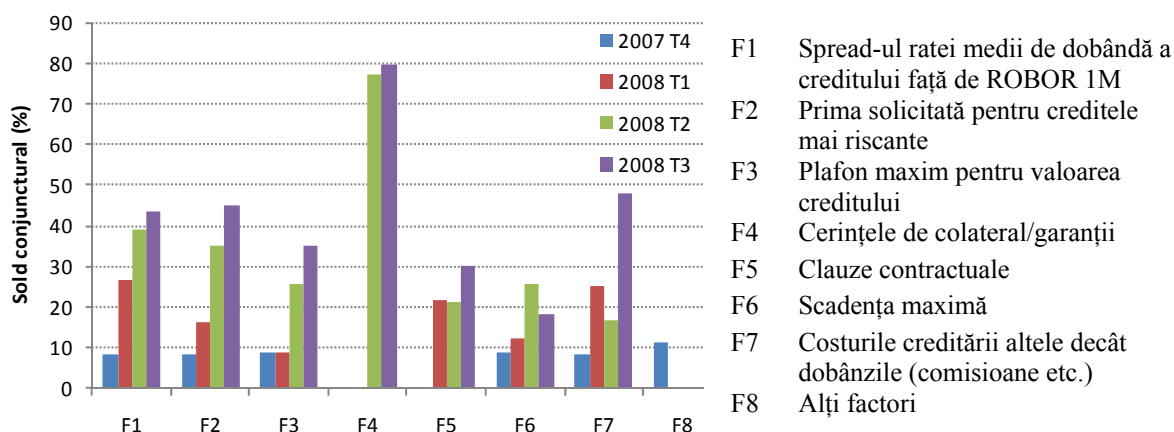
În general, băncile nu au perceput concurența din interior (sectorul bancar) sau exterior (sectorul nebancar) ca un factor care să determine modificări în standardele de creditare.

Condițiile de creditare din România au urmat aceeași dinamică evidențiată pentru zona euro. În acest ultim caz, factorii principali care au condus la înăsprirea condițiilor de creditare sunt: factori specifici companiei sau sectorului de activitate, așteptările privind evoluția economiei, accesul mai dificil al băncilor la surse de finanțare și competiția cu alte bănci.

A2. Termenii creditării companiilor nefinanciare

Tendința generală de înăsprire a termenilor contractelor de creditare (manifestată în ultimele trei trimestre raportate) a continuat și în T3/2008 (Grafic 3): (i) cerințele de colateral/garanții au fost revizuite considerabil în ultimele două trimestre, în sensul unei precauții sporite, (ii) costurile creditării altele decât dobânzile au crescut într-o măsură mai mare comparativ cu trimestrele anterioare, (iii) prima solicitată pentru creditele mai riscante s-a mărit, (iv) spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M a crescut, (v) plafonul maxim pentru valoarea creditului a scăzut, (v) clauzele contractuale au devenit mai restrictive și (vii) scadența maximă de acordare a creditelor a fost diminuată.

Grafic 3: Modificarea termenilor contractelor de creditare

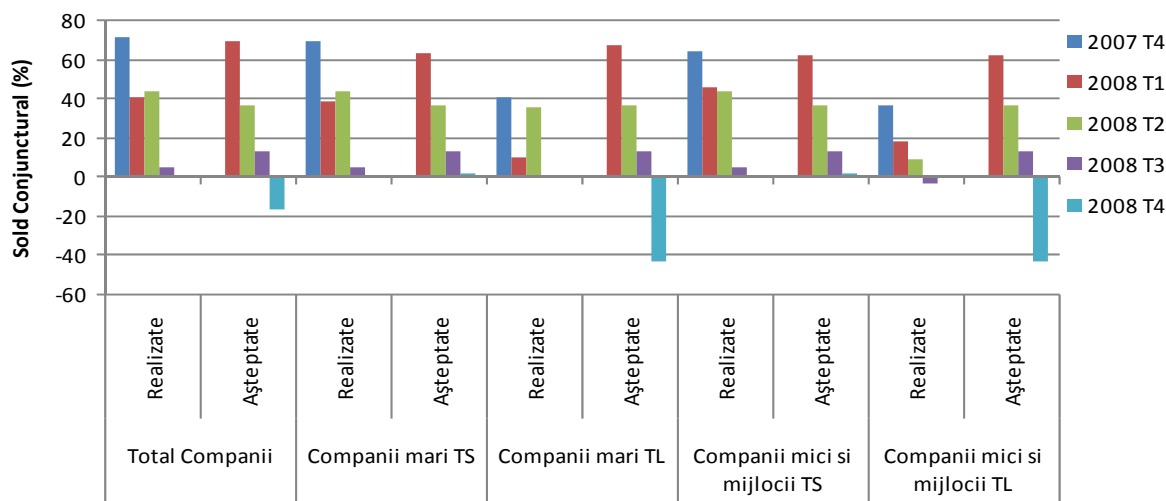

Notă: Sold conjunctural (%) - valori pozitive semnifică o modificare a termenilor contractelor de creditare în sensul înăsprii standardelor de creditare

A3. Dinamica cererii de credite către companiile nefinanciare

Cererea de credite noi (exclusiv variațiile sezoniere) s-a temperat, menținându-se aproximativ neschimbată față de trimestrul anterior, dar sub așteptările din T2/2008 (Grafic 4). În structură, evoluția cererii nete de credite a fost asemănătoare cu dinamica la nivel agregat, cu o excepție în cazul creditelor pe termen scurt acordate IMM-urilor (a căror cerere a înregistrat o ușoară scădere). Așteptările băncilor pentru T4/2008 arată că cererea pentru credite pe termen lung va fi în scădere (datorită evoluțiilor nefavorabile ale dobânzilor), în timp ce pentru cele pe termen scurt va rămâne nemodificată, urmare menținerii nevoilor de finanțare.

Grafic 4: Dinamica cererii de credite

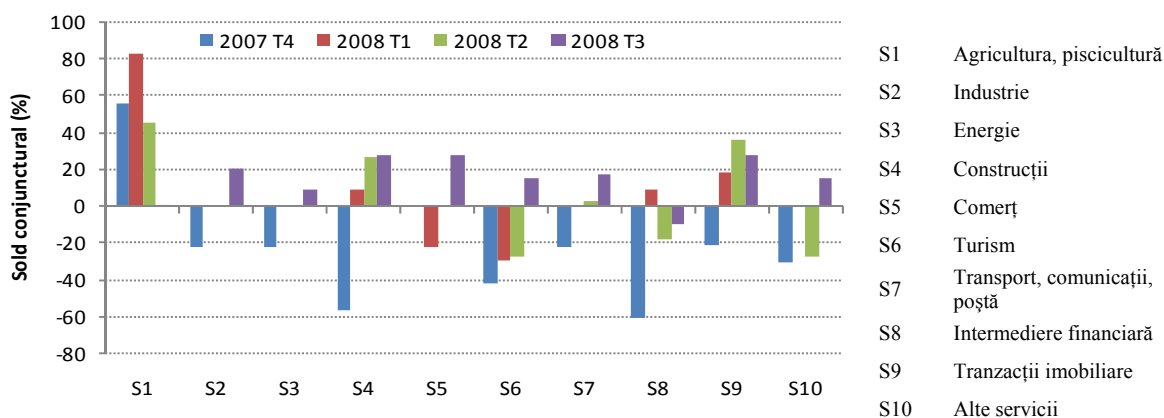
Notă: Sold conjunctural (cerere netă); valori pozitive indică o creștere a cererii de credite în perioada curentă față de cea precedentă

La nivelul zonei euro, cererea netă de credite este în continuare negativă, în principal datorită reducerii numărului de fuziuni, achiziții și restructurări a companiilor, precum și diminuării investițiilor în active fixe.

A4. Evoluții ale riscului de credit asociat creditării companiilor nefinanciare

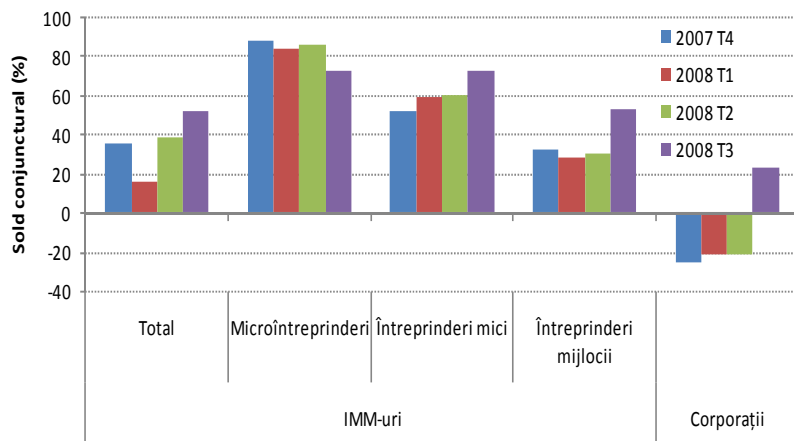
Riscul de credit a fost perceput ca fiind în creștere în T3/2008 (Grafic 5).

Grafic 5: Evoluția riscului de credit pe ramuri de activitate

Notă: Sold conjunctural – valori pozitive indică o creștere a riscului de credit

Grafic 6: Evoluția riscului de credit pe tipuri de companii

Notă: Sold conjunctural - valori pozitive indică o creștere a riscului de credit

Începând cu T3/2008, inclusiv corporațiile sunt privite ca având risc de credit în creștere față de perioada precedentă, confirmând înrăutățirea standardelor și termenilor creditării. Aceste evoluții se corelează cu cele înregistrate în zona euro, unde percepția negativă asupra riscului de credit s-a declanșat încă de anul trecut.

Sunt două excepții, în opinia băncilor: agricultura, care după o recoltă bogată nu prezintă riscuri suplimentare față de trimestrul anterior și sectorul financiar, care prezintă un risc în scădere.

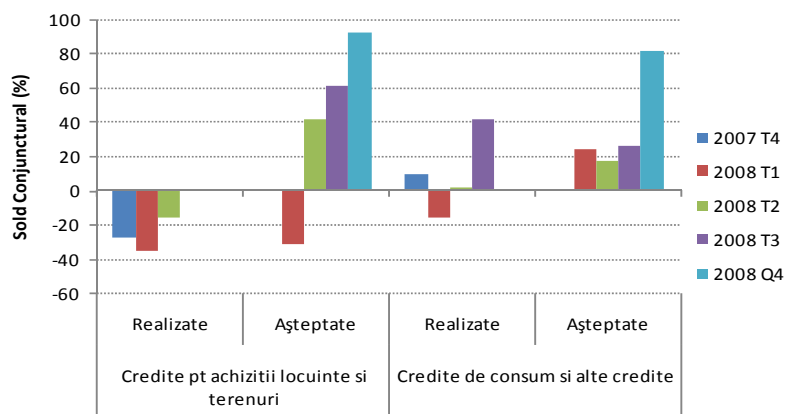
Riscul de credit evaluat după dimensiunea companiilor este în creștere, mai ales datorită persistenței percepției negative asupra IMM-urilor (Grafic 6).

B. Creditarea populației

B1. Standardele de creditare a populației

Standardele de creditare au devenit mai restrictive în T3/2008 în cazul creditelor de consum, dar au rămas nemodificate pentru creditele de achiziție a locuințelor și terenurilor, contrar așteptărilor de înăsprire semnificativă din T2/2008 (Grafic 7).

Grafic 7: Modificarea standardelor de creditare a populației (solduri conjuncturale – procentul net al băncilor care contribuie la restrictivitatea standardelor de creditare)

Notă 1: solduri conjuncturale; valorile pozitive indică o înăsprire a standardelor de creditare

Notă 2: valorile așteptate privesc atât standardele cât și termenii creditării

În zona euro standardele de creditare a populației și-au continuat trendul de înăsprire în al doilea trimestru al anului 2008.

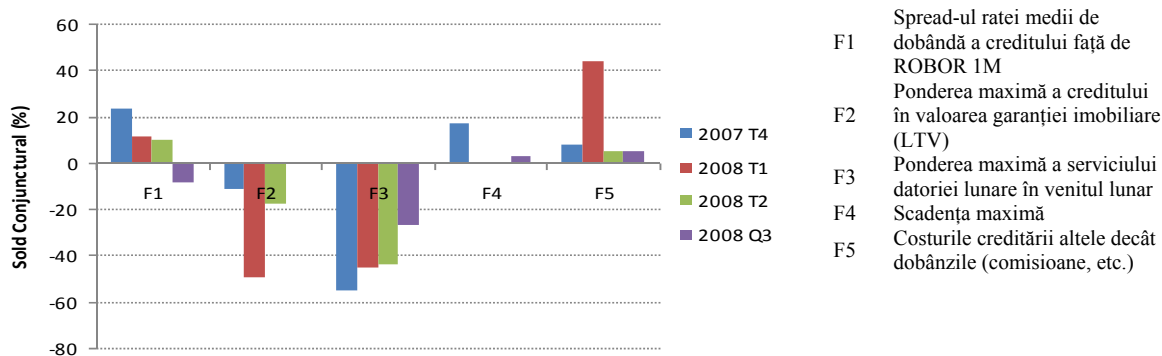
Așteptările băncilor privind evoluția standardelor de creditare în T4/2008 semnaleză o potențială înăsprire puternică a acestora pentru toate tipurile de credite, dar mai ales pentru creditarea ipotecară, ceea ce ar putea contribui la temperarea ritmului de creștere a creditului către populație.

B2. Aspecte specifice creditării ipotecare¹

(i) Termenii creditării ipotecare

Termenii creditării ce au cunoscut o ușoară relaxare în T3/2008 sunt: (i) creșterea ponderii serviciului datoriei în venitul disponibil și, într-o măsură mai mică, (ii) micșorarea spread-ului ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M (Grafic 8).

Grafic 8: Termenii creditării ipotecare

Notă: solduri conjuncturale; valori pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

Relaxarea primului dintre termeni se reflectă și în nivelurile medii superioare ale gradului maxim de îndatorare practicate de bănci în T3/2008, comparativ cu gradul maxim de îndatorare aferent tuturor creditelor din portofoliu (Tabel 1). Totodată, valorile gradului maxim de îndatorare în T3/2008 au fost superioare celor din T2/2008. Același tabel arată că băncile, chiar și în condițiile implementării *Regulamentului nr. 11/2008*, ar continua să dețină unele marje pentru creșterea creditării (pentru că în prezent nu acordă credite la gradul maxim de îndatorare permis).

Termenii creditării ipotecare ce au devenit ușor mai restrictivi au fost: (i) costurile creditării altele decât dobânzile și (ii) scadența maximă. Ponderea maximă a creditului în valoarea garanției imobiliare a rămas nemodificată.

¹ Credite pentru achiziția de locuințe și terenuri

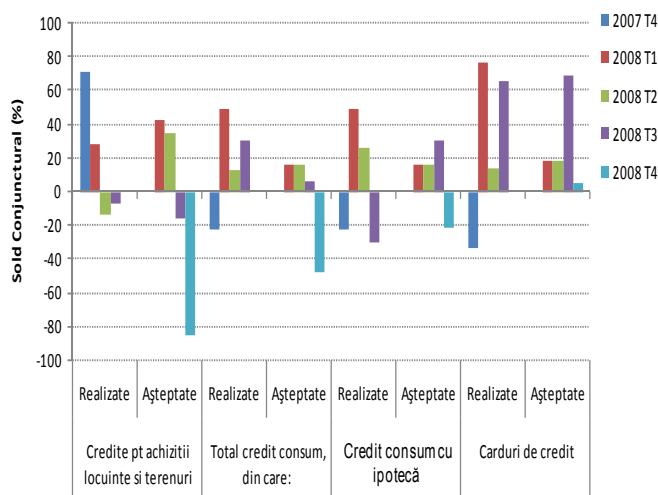
Tabel 1 – LTV și gradul maxim de îndatorare în creditarea populației

	LTV	LTV (medie bănci)	Grad maxim îndatorare	Grad maxim îndatorare (medie bănci)
Conform normelor de creditare ale băncilor (nivel maxim practicat)	75% - 100%	87,9%	40% - 70%	59,8%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T3/2008	63% - 93%	70,9%	39% - 65%	55,3%
Valori medii pt. total credite ipotecare	60% - 85%	69,2%	33% - 55%	49,2%
Valori medii pt. credite ipotecare acordate în T2/2008	62% - 92%	75,2%	28% - 65%	50,1%

(ii) Evoluția cererii de credite ipotecare și prețurile locuințelor

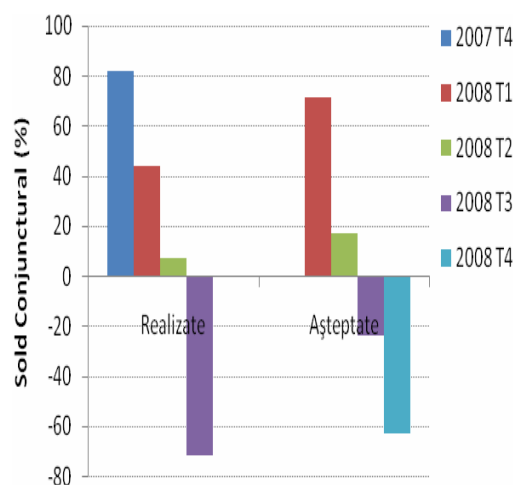
Cererea de credite ipotecare a înregistrat o scădere ușoară în T3/2008 față de perioada anterioară (Grafic 9). Pentru T4/2008 se așteaptă însă o reducere severă a cererii de credite, atât pe fondul adoptării noilor norme prudențiale privind creditarea populației, cât și datorită majorării substanțiale a costurilor finanțării. În zona euro, evoluția cererii ipotecare nete în T2/2008 s-a menținut pe trendul pe care s-a înscris încă de anul trecut, dinamica acesteia fiind semnificativ negativă.

Grafic 9: Modificarea cererii nete de credite

Notă: solduri conjuncturale; valori pozitive ale soldului conjunctural indică o creștere a cererii de credite

Grafic 10: Evoluția prețului locuințelor conform aprecierii băncilor

Notă: solduri conjuncturale; valori pozitive ale soldului conjunctural indică o majorare a prețului locuințelor

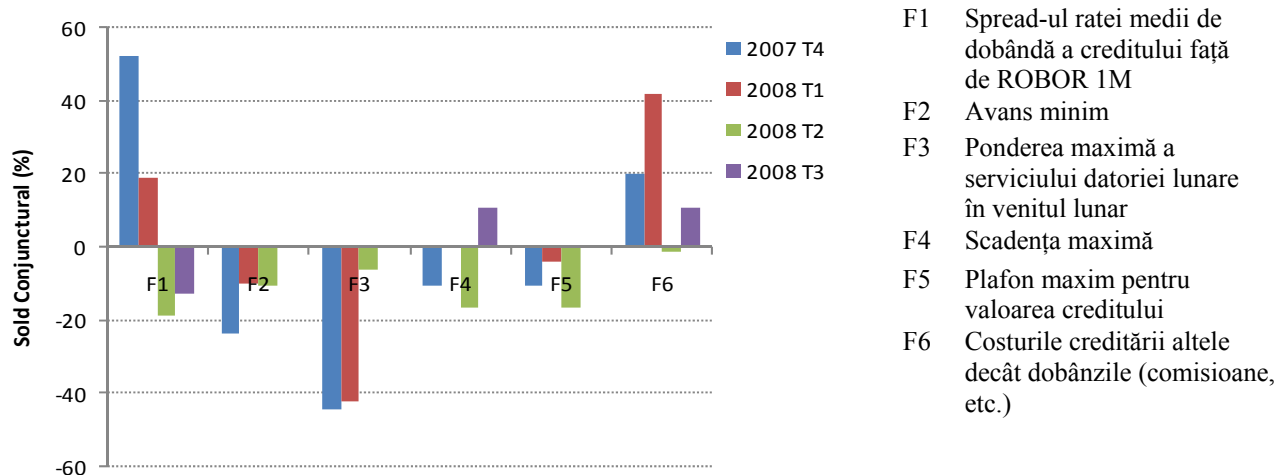
În opinia băncilor, prețul locuințelor a înregistrat o corecție în T3/2008, într-o măsură mai mare decât anticipau în T2/2008. Pentru T4/2008 se așteaptă în continuare scăderea prețurilor (Grafic 10).

B3. Aspecte specifice creditului de consum

(i) Termenii creditului de consum

În timp ce standardele de creditare au cunoscut o înăsprire, majoritatea termenilor creditului de consum au rămas nemodificați sau modificările au fost de o anvergură redusă în T3/2008 (Grafic 11). Singurul care a cunoscut o relaxare a fost spread-ul ratei medii de dobândă a creditului față de ROBOR 1M, în timp ce o ușoară înăsprire a termenilor s-a realizat sub forma acceptării unor scadențe mai mici și a majorării comisioanelor.

Grafic 11: Termenii creditului de consum

Notă: solduri conjuncturale; valorile pozitive ale soldului conjunctural indică o înăsprire a termenilor de creditare

(ii) Evoluția cererii de credit de consum

În contrast cu cererea de credite ipotecare, cererea netă de credite de consum a rămas pozitivă în T3/2008, fiind oarecum surprinzător în creștere față de perioada precedentă (Grafic 9). Această tendință a fost alimentată și de cererea de carduri de credit, care a confirmat așteptările, înregistrând o creștere semnificativă în T3/2008. Comparativ cu această evoluție, cererea netă pentru creditele de consum cu ipotecă a fost în scădere, infirmând previziunile anterioare în acest sens. Pentru T4/2008, băncile anticipează scăderea cererii pentru creditele de consum în ansamblu și o posibilă temperare a cererii de carduri de credit.